

Introducció

José Saramago és un novel·lista espanyol de gran prestigi. És Premi Nobel de Literatura de 1998. Ha escrit novel·les tan destacades com : *Evangelis segons Jesucrist*, *La caverna*, *Todos los nombres* i *Ensayo sobre la ceguera*. Saramago caracteritza els seus llibres amb un estil innovador i atípic. Trobem que els seus novel·les són, normalment, filosòfiques i psicològiques, que ajuden al lector a reflexionar sobre el que ha llegit anteriorment. Es trobem, doncs, davant un autor que trenca amb els esquemes establerts, amb temes nous i interessants, amb personatges molt ben caracteritzats i amb l'objectiu ben aconseguit de la reflexió personal del llibre llegit.

Fitxa Tècnica

Títol original de l'obra : *Ensaio sobre a Cegueira*

Títol de l'obra : *Ensayo sobre la ceguera*

Autor : José Saramago

Traducció : Basilio Losada

Edició : Grupo Santillana de Ediciones, S.A

Aquesta edició : maig 2000, Suma de Letras, S.L

Cinquena edició : novembre 2000

Sisena edició : gener 2001

Setena edició : abril 2001

Vuitena edició : juliol 2001

Resum del llibre

La novel·la ens narra la trepidant història de supervivència de la població d'un país per la manca de visió dels seus components. Sense saber el perquè, la gent del país va perdent gradualment la visió fins al punt d'arribar a una ceguera absoluta. La gent de cop i volta i sense cap mena d'explicació lògica es queda cega. Els envolta una ceguera blanca. Tot sembla indicar que és un espècie de contagi. No se sap d'on procedeix ni tampoc com es contagia. El lector va seguint aquest procés d'epidèmia de tota la població, des del primer cas aïllat fins a la ceguera de tota la població. L'autor agafa uns personatges determinats per tal de seguir l'evolució de l'epidèmia pas a pas i poder aprofundir amb els sentiments, amb la vida, les sensacions, etc, que tindria la gent en una situació tan extrema. Així doncs, trobem que els personatges principals són : el primer cec i la seva dona, el metge i la seva dona, la dona de les ulleres fosques, el nen estràbic, el vell i , no podem oblidar, el gos de les llàgrimes. El govern espantat per la situació caòtica de la ceguera, decideix aïllar els malalts en un manicomi. La nostre protagonista o personatge essencial, és la dona del metge que es fa passar per malalta per tal de poder acompanyar al seu marit en la quarantena. Curiosament aquesta dona és l'únic personatge que no es queda cec, encara que la por a la llum blanca és present, al llarg de tota l'història, dins del seu cap. Ens trobem amb un personatge sorprenent de caràcter fort i amb voluntat. És ella la qui s'encarregarà de alimentar i cuidar al seu reduït grup de companys. En el manicomi tot és mort, humiliació, brutícia i fam. La capacitat de l'edifici és sobrepassada i la gent s'amuntega en un espai reduït. Cada cop arriben més malalts i la manca de llits i

aliment es fa notar. Tot és pudor, brutícia i fam. Un dels malalts disposa d'una arma i aprofita les circumstàncies per fer-se proclamar cap i governar sobre els més febles. Així aquest cap i la seva colla abusen de la resta de pacients, robant-los els menjar i violant les seves dones. Però la dona del metge no pot soportar més aquella situació així que decideix matar al cap. D'aquesta manera porta a cap un assassinat brutal amb unes tisores d'arma.

Una de les dones violades, humiliada, decideix també pendre la venjança per la seva pròpia mà i cala foc a la sala dels vandits, però el foc s'esten incontrolablement fins a devorar tot l'edifici. El nostre grup de protagonistes fugen aterrats del manicomi al veure que els guàrdies que viglaven l'entrada ja no hi són, possiblement perquè ells també s'han quedat cecs. El grup ara vaga per la ciutat caòtica, plena de morts que no han sabut sobreviure, de gent deambulant com fantasmes en busca d'aliment, plena de putrefacció. El gran repte dels protagonistes serà trobar aliment. S'instalen a casa del metge i la seva dona. La dona del metge s'encarrega de alimentar, vestir i netejar els seus companys. Així passen uns dies fins que el primer cec recupera la vista i seguidament els seus companys. La dona del metge ha estat la única que no ha perdut la vista però ha hagut de observar involuntàriament l'horror d'aquella situació i en alguns cassos desitjà perdre la vista com els seus companys.

Idees principals de l'obra

Saramago ens introdueix en una situació **hipotètica**, fent reflexionar al lector sobre : que passaria si...?, com viuríem si...?. Saramago posa la societat en manca d'un sentit primordial de l'home : **la vista**. Com ens ho fariem si tota la societat es quedés cega?. Saramago fa la seva tesi de com ell creu que aniria aquesta situació i , personalment, crec que és molt fidel a la realitat i al que podria ser.

Primerament, cal anomenar **el poc tacte** que té la societat envers als afectats per la cegera. En el primer cec s-aprofiten de la situació i li roben el cotxe. Llavors com són aïllats i separats dels familiars els afectats com si fossin leprosos. L'**aïllament social** que dona la població als malalts, de manera que es perden tots els valors de **solidaritat** i **companyerisme** i són substituïts per **l'aïllament, el despreci, el rebuig i l'intolerància** dels individus.

Dins el manicomi **els valors socials establerts canvien radicalment deixant pas a la pirateria, a la injustícia, l'odi i la pobresa**, tot això governat per uns tirans que utilitzen la força com a medi per aconseguir el poder. També cal esmentar que fins i tots les normes personals establertes per cadascú, com per exemple la neteja personal, desapareixen per la manca d'importància que ara té la neteja i per la falta de la vista que dificulta aquest procés tan rutinari en la vida de les persones. També cal esmentar la **imposició dels més forts sobre els més febles**, fins que la dona del metge decideix posar-hi punt i final.

Un altre característica a comentar és el fet de per què la dona del metge no diu a la resta de malalts que ella no està cega, això es deu al **temor de ser esclavitzada** per 100 persones. No diu que hi veu perquè sinó tots voldrien que ella fos els ulls de tothom, que els enteses, que els alimentés, que els vestís, etc.

Al llarg de tota la història, el lector **no sap com es diuen els personatges**, no es fa referència als noms personals. Això es deu, segurament, a que amb aquestes circumstàncies els noms no són importants. Quan tu coneixes una persona pel seu nom

asociés el nom amb l'imatge de la car, però quan et falta l'imatge de què et serveix el nom?. Aquesta tècnica que utilitza Saramago de **despersonalització** provoca la **col·lectivització o unió** de tots els personatges en un tot, tots estan cecs, el nom és una cosa totalment secundària i sense importància i això fa que tota la població sigui igual, a la fi i al cap tots estan cecs i no saben com són les persones que els envolten.

També cal fer referència a les **situacions tan macabres** que es donen en una situació tan difícil, com per exemple : violacions, la follia de la gent per aconseguir menjar, com els gozos es barallen per menjar els

cadàvers,etc; a les quals la nostra protagonista n'és l'únic espectador. D'aquesta manera Saramago ens vol fer viure la situació en la que es troba la dona del metge que a vegades desitjaria ser també una cega més.

Un fet que sorprén del comportament humà es que **en la vida quotidiana accepten normes de conducta i en situacions límit són com animals sense lleis ni normes**. A què es deu aquest fet ?. És que som animals que tendim a la desesperació? És que no sabem controlar els nostres impulsos?

La por és un fet essencial en tot el llibre, la por a quedar-se cec, la por a no tornar a veure mai més, la por als més forts,etc. **L'home tendeix a tancar-se a sí mateix amb la seva por**. No lluita per sobreviure, sinó que tendeix a compadir-se de sí mateix, a tancar-se.

Després de la mort dels tirans no hi ha cap líder establert. Això es deu a **la impossibilitat d'organització**. En un món caòtic on tothom lluita per sobreviure és impossible crear un lideratge que domini a la resta, la por, la fam, etc; tots aquets factors impossibilitzen una organització social. Quan l'home actua com un animal és impossible domar-lo.

Les dones agafen un paper molt important en el llibre.La gran majoria de personatges són les dones. És **en el grup femení on es mostra una unió espiritual més forta entre els seus personatges**. Aquesta afirmació ve donada per la unió de la dona del metge amb les de les ulleres fosques, o amb les dones violades. És entre elles on el llaç espiritual és més present i més fort. Això es deu a que les dones són més sentimentals i a que en algunes situacions doloroses els afectats s'uneixen per recolzar-se els uns als altres.

Reflexió

Per què Saramago ens posa en una situació tan límit, que ens vol fer veure ?. Senzillament, que l'home en situacions extremes és un ésser salvatge, mesquí, mancat d'escrúpuls i indefens. Salvatge perquè s'obliden totes les normes de conducta establertes, perquè s'oblida de la civilització i només importa la lluita per sobreviure. Es perden tots els valors morals i el món es converteix en un lloc caòtic, d'horror i brut, on la gent es maten els uns als altres per poder menjar o dormir en un llit. Mesquí perquè les persones són egoistes i s'aprofiten dels més febles per aprofitar-se'n, ja sigui amb la violació sexual o amb els béns materials.Mancat d'escrúpuls perquè no es dubta a matar a un semblant per obtenir un interès pròpi i personal. I indefens perquè, dins d'aquesta bogeria canibalista, s'amaga un ésser indefens que quan li falta un setí que sempre se li ha donat tendeix a la desesperació i a la por. S'amaga i té por del que podrà ser la seva sort, no sap què fer ni on anar. És un ésser boig que dins seu només hi habita la por extrema.

És en aquestes situacions límits on l'home perd la seva categoria d'ésser racional per ser substituït per una fera espantada que treu les seves urpes per protegir-se de qualsevol mal extern. Però també és en aquestes situacions extremes on l'home tendeix a recolzar-se en els seus semblants i a compartir la por que l'envolta. És aquí on també neix una facultat molt admirable de l'home: la solidaritat. La figura de la solidaritat en aquest llibre ve representada per la dona del metge, que es veu incapaç de fer-se càrrec de 100 persones però, com és lògic, es fa càrrec dels éssers que té més propers, en aquest cas el seu petit grup reduït de companys.

Saramago ens descriu un món caòtic, governat per la desesperació, la bogeria, la mort, la pudor i la fam. És un món trist i fastigós on tothom lluita per la supervivència. Alguns s'ajunten en col·lectius, altres van sols, però a tots els uneix el mateix sentiment : el desig de viure i recobrar la visió. L'esperança és l'últim que es perd.

L'autor no dona cap mena d'importància a la causa de la cega, perquè no és essencial, només importa com la gent lluita per superar-la. En cap moment ens diu a què es deguda la cega ni per què, l'autor centra l'atenció en la lluita salvatge per la supervivència.

Realment els nostres valors socials actuals són tan fermes? Qui ens nega que en una situació com aquesta, presentada en el llibre, no ens tornarem com animals salvatges i tots aquets valors s'aniràn en orris? De que

ens serveixen aquets valors? Qui ens pot assegurar que el dia de demà no passarà una catàstrofe d'aquest calívre i destrossarà tota la nostra societat? Som tan civilitzats com ens creiem? Som tan diferents als animals salvatges? Només cal observar les notícies de la televisió de les guerres actuals per trobar la resposta.

Metàfores de l'autor

* Per què els malalts s'aïllen en un manicomi i no a un hospital? El que segurament pretén Saramago és iniciar-nos cap al camí de la bogeria dels personatges. De iniciar-nos en un món i en una societat enbogida i salvatge. Tria un lloc insinuator per fer una paràbola de lloc-personatges. Quin és el millor lloc per introduir-nos a aquesta bogeria que un manicomi?

* Per què només una única persona hi veu? Ella és la única que percep el món tal i com és, per tan, ella és l'única que té el coneixement verdader de la realitat, per molt dolorós que això pugui ser. Pasa a tenir el paper més important i destacat, ja que ella és l'única que té el coneixement verdader de la realitat i del món. Seria com un ésser superior que hi veu per sobre de tots els éssers inferiors. Ella té el saber en els seus ulls.

* Com ja he comentat anteriorment, les dones agafen un paper molt important i més actiu que els homes. Els homes del grup són més passius i només es dignen a obeir ordres. En canvi, les dones són molt més participatives, lluiten contra allò que no els agrada, en resum, prenen un paper més important que els homes. Certament no sé a què és deguda aquesta valentia i activitat inconformista de les dones. Potser, Saramago vol fer veure al lector que dins d'aquest aspecte delicat que mostren les dones s'amagen éssers lluitadors, tan o més que els homes. Sempre s'ha associat la dona amb una imatge de feblesa i, potser, el que pretén demostrar Saramago és que això només és un tòpic fals.

* Realment seria tan difícil viure en un món de cecs? Som molt conformistes i molt còmodes i quan s'ens treu algo al que estem acostumats ens desesperem. Tots coneixem a persones ceges, i realment creiem que la seva vida és pitjor o més difícil a la nostra? Jo crec que no, crec que anem molt errats. Els cecs són persones molt espavilades que per la manca d'un sentit desenvolupen molt més els altres sentits i amb moltes coses superen a una persona normal. Saramago tan podria haver creat un món de cecs com de sords o com de muts, tan és.

* El que és verdaderament important és la postura còmoda que agafa l'home que es creu dotat de totes les qualitats existents i realment són més pobres i indefensos que molts altres animals. El que ens fa poderosos és la racionalitat no els sentits, i en una situació límit com aquesta l'home abandona el seu bé més preciat per la desesperació. Realment no som éssers tan racionals com ens creiem.

* Des de els temps més remots l'home necessita crear un líder espiritual que acompanyi la vida de les persones fins la mort. S'ha representat aquest líder totpoderós i salvador de les ànimes en : Déu i el seu fill Jesús, Mahoma, Gaia, etc. En la novel·la també hi ha un ésser que representa el lideratge de la resta de personatges i aquest líder és, indiscutiblement, la dona del metge. Els seus ulls són apreciats per tot el grup i ella s'encarrega de la protecció dels seus companys. Seria com la divinitat dels personatges, que com sempre, ha estat creada pel pròpi home.

* L'aigua sempre ha estat considerat com un element de purificació espiritual, de neteja i de puresa. En el llibre també s'utilitza aquest element purificador que neteja les petjades de l'horror dels cossos dels protagonistes.

* I el foc com l'element de força i destrucció, que destrueix imparable l'horror del manicomi.

* I el sentiment que més fort s'arrela en els cors de les persones i que mai es perd, és l'esperança, l'esperança de poder gaudir de nou de la vista.

Opinió personal

Valoració del llibre

Realment cal dir que és un llibre fantàstic. Saramago sap com fer mantenir l'atenció del lector. És una novel·la amb un tema nou i atractiu. M'ha agradat molt perquè és una novel·la psicològica que descriu molt bé els instints i les conductes humanes. La conducta humana està molt ben plasmada i molt ben aconseguida. Les descripcions són tremendament realistes. La història està molt ben explicada, l'únic inconvenient que trobo és que s'explaia massa en el temps al manicomi i fora del manicomi no hi aprofundeix prou. Però suposo que ja ho fa expresament per tal de mantenir la tensió dels personatges. Cal afirmar-ho, m'ha agradat molt més que el llibre *La caverna*.

Valoració del treball

El treball sempre t'ajuda a posar en ordre les teves idees i a poder plasmar-les millor i de manera més personal. El que sí que és un punt en contra és que aquest treball s'ha endarrerit massa la seva data d'entrega, hauré estat millor fer i entregar el treball abans de vacances de Nadal, per tal de poder treballar amb més calma.

Bibliografia

El llibre de lectura *Ensayo sobre la cegera* de José Saramago. Ed. Punto de lectura, maig del 2000.

Ensayo sobre la cegera

de José Saramago

1er Pedagogia

Index

Introducció Pag 1

Fitxa tècnica Pag 2

Resum del llibre Pag 3 i 4

Idees principals del llibre Pag 5 i 6

Reflexió Pag 7 i 8

Metàfores de l'autor Pag 9 i 10

Opinió personal Pag 11

Bibliografia Pag 12